

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

VIERDE
JAARVERSLAG

1929

VEREENIGING
VOOR PENNINGKUNST
TE AMSTERDAM

VIERDE
JAARVERSLAG
1929

BESTUUR

C. G. VATTIER KRAANE,	Voorzitter	
A. O. VAN KERKWIJK,	Secretaris	
H. J. M. EBELING,	Penningmeester	
Dr. M. R. J. BRINKGREVE	}	Leden
J. HULSHOFF POL		
Mr. A. STARING		
Jhr, Ir. A. C. VON WEILER		

PENNINGRAAD

Dr. M. R. J. BRINKGREVE
J. HULSHOFF POL
A. O. VAN KERKWIJK
Mr. A. STARING

SECRETARIAAT

NASSAULAAN 22 — 's-GRAVENHAGE

LEDEN

Mevr. E. J. Aalders—Cruiff	Rotterdam
J. Alberdingk Thijm	Laren (N.-H.)
Algemeen Nederl. Verbond	's-Gravenhage
Mevr. C. A. Annegarn—Grauw	's-Gravenhage
Prof. Dr. W. H. Arisz	Groningen
F. L. G. d'Aumérie	Scheveningen
Mevr. G. van Baarda—Tietz	Weltevreden
P. J. van Baarda	Weltevreden
R. van Baarda	Weltevreden
L. A. H. Banning	's-Hertogenbosch
Bataviasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, Koninklijk	Weltevreden
J. F. de Beaufort	Amsterdam
H. J. Beekman	Amsterdam
Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland	's-Gravenhage
Chr. Beels	Amsterdam
J. Beintema	Breda
Görzsönyi Vargha Béla	Budapest
A. J. Bemolt van Loghum Slaterus	Arnhem
A. C. van den Berg	's-Gravenhage
Th. Bernsen	Breda
Ir. J. T. Bethe	Soerabaia
F. M. Beukers	Schiedam
Ph. C. Beylsmit	Amsterdam
Mr. J. Bierens de Haan	Amsterdam
Mr. A. J. E. A. Bik	's-Gravenhage
F. H. Bisschop	Ambarawa
Mr. W. Bisschop	Purmerend
D. Blok	Lisse
H. van Boeckel	Amsterdam
J. Th. Boelen	Amsterdam
V. G. A. Boll	Weltevreden
W. C. Bonebakker	Amsterdam
A. G. Boot	Soerabaia
Mej. G. v. d. Borgh	Malang
Mej. M. H. Bottenheim	Amsterdam
Drs. A. Brans	's-Hertogenbosch
H. Brautigam	Voorburg
Mej. H. Brinkgreve	Utrecht
Dr. M. R. J. Brinkgreve	Voorschoten
Ir. J. J. van den Broek	Dordrecht
Ir. A. Broese van Groenau	Wassenaar
Dr. W. Bronkhorst	Apeldoorn
F. de Bruyn	Amsterdam
Mevr. E. A. van Buiren	Charlois

Mej. F. van Buiren	Rotterdam
J. Burgy	's-Gravenhage
A. Buttler	Voorschoten
H. van der Bijll	Amsterdam
J. Cahen	's-Hertogenbosch
F. Cahen Hartog	's-Hertogenbosch
Dr. S. Citroen	Soerabaia
Jhr. J. C. van Citters	Soerabaia
Dr. H. K. Cohen	Rotterdam
Mr. A. le Cosquino de Bussy	Amsterdam
Mr. D. Crena de Jongh	Amsterdam
G. Crone	's-Hertogenbosch
A. W. Daale	Batavia
H. H. van Dam	Rotterdam
Mr. W. A. C. van Dam	Rotterdam
Mr. H. Daniels	's-Gravenhage
E. Dekema Heertjes	Malang
Mr. G. H. M. Delprat	Amsterdam
F. W. Diehl	Semarang
Ir. A. E. Dinger	Heerlen (L.)
Mej. L. C. Dinger	Lawang
Ir. R. J. Dinger	Tjomal
S. Dirkwager	Rotterdam
C. A. J. van Dishoeck	Bussum
Jhr. P. J. O. v. d. Does de Willebois	Hintham (N.-B.)
P. G. J. ten Doeschate	Malang
J. A. Doornweerd	Malang
J. J. van Dorsten	Soerabaia
R. P. Doyes	Uithuizen
A. Drees	Haarlem
R. H. Driessen	Maarssen
Ir. W. H. B. van Dunné	Dieren
Toon Dupuis	's-Gravenhage
J. Dryber	Soerabaia
J. F. Duwaer	Amsterdam
H. J. M. Ebeling	's-Hertogenbosch
J. de l'Ecluse	Soerabaia
S. P. van Eeghen	Amsterdam
J. B. Eekhout	Semarang
H. J. Ekker	Hengelo (Ov.)
M. Elias	's-Hertogenbosch
Dr. D. Th. Enklaar	Breda
P. Wertheim von Enying	Székesfehérvár
Mr. R. H. Erdmann	Amsterdam
W. G. J. Eschauzier	's-Gravenhage
H. J. Etienne	Delft
D. P. D. Fabius	Amsterdam
H. Fechner	Batavia
Dr. H. A. Fonteyn Kuypers	Rotterdam
D. N. E. Franckle	Madioen

A. Franken Lzn.	Malang
Mr. J. W. Frederiks	's-Gravenhage
M. H. Fredrix	Semarang
M. H. J. M. Frerichs	's-Gravenhage
Prof. Dr. C. Gerretson	Utrecht
J. Gerritsen	Semarang
Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken, Gerritsen en Van Kempen	Zeist
Mr. D. Giltay Veth	Amsterdam
A. J. Gobus	Soerabaia
Jac. J. van Goor	Utrecht
C. de Graaff	Amsterdam
H. J. L. Grader	Socrabaia
Jhr. R. Groeninx van Zoelen	's-Gravenhage
Anton H. M. de Groot	Rotterdam
Mevr. G. E. de Groot	Djokjakarta
H. J. van Gulpen	Weltevreden
Mej. L. J. van Gijbland Oosterhoff	's-Gravenhage
H. Johs. de Haas	Santpoort
E. Hamakers	Bandoeng
Dr. H. Hamilton	Weltevreden
J. H. Harmeijer	Rotterdam
C. J. van der Hart	Probolingo
Dr. H. P. Heincken	Amsterdam
E. Heldring	Amsterdam
Mevr. B. Heyse-Tak	Middelburg
G. P. L. Hilhorst	Djokjakarta
Ir. C. Hillen	's-Gravenhage
F. A. Hoefer	Hattem
Mevr. H. W. Hoette	Rotterdam
A. P. van Hoey Smith	Rotterdam
Mr. P. Hofstede de Groot	Amsterdam
C. Hogendoorn	Leiden
H. A. Hooft	's-Gravenhage
A. de Hoog	Weltevreden
B. Hooykaas Bzn.	Rotterdam
H. Hotke	's-Gravenhage
Dr. H. Houben	Breda
Mr. J. Houben	Breda
E. C. C. Houck	Deventer
H. R. van Houten	Wassenaar
G. Hudig	Socrabaia
I. M. Hudig	Rotterdam
Jaap Hudig	Amsterdam
W. J. N. Baron van Hugenpoth tot Aerdt	Utrecht
Mevr. K. J. Huineman—Kaas	Terneuzen
Ir. A. Hulshoff Pol	's-Gravenhage
J. Hulshoff Pol	's-Gravenhage
Dr. Desider Hüttl	Budapest
M. H. van Huut	Weltevreden

Dr. D. F. Hymans van Anrooy	Soerabaia
J. C. van Ingen	Soerabaia
A. M. Ingenegeren	Weltevreden
Mej. C. Ingen-Housz	Breda
J. Ingen-Housz	Breda
P. Izeboud	Wonosobo
H. de Jager	Weltevreden
N. de Jager	Groningen
Mevr. J. E. C. de Joncheere—Sayers	Dordrecht
A. de Jong	Leeuwarden
E. de Jong	's-Hertogenbosch
Jhr. Mr. W. J. de Jonge	Weltevreden
I. Joppe	Amsterdam
J. G. Kaan	Weltevreden
R. A. Kaiser	Bloemendaal (N.H.)
C. J. M. C. Kalis	Voorburg (Z.H.)
L. C. Kalis	Delft
D. M. Kan	Amsterdam
J. F. Kat	Soerabaia
Mevr. M. Keizer—Prins	Amsterdam
M. A. J. Kelling	Bandoeng
A. O. van Kerkwijk	's-Gravenhage
J. H. Th. O. Kettlitz	Utrecht
Khouw Keng Tjong	Krawang
Mr. R. E. Kielstra	Amsterdam
B. Klaare	Wassenaar
J. G. Klaare	Ederveen
C. P. Klinkert	Modjokerto
W. Knap	Arnhem
J. Knottenbelt Tzn.	Diepenveen (Ov.)
Koninklijke-Begeer	Voorschoten
C. J. Kortebach	Voorburg
A. de Kosters Jr.	Leiden
W. Kreeft	Voorschoten
J. Kriege	Woerden
R. Kroon	Langsee, Pati
Ir. J. G. Kruijmel	Arnhem
J. H. Kruyer	Haarlem
H. A. Kruytbosch	Amsterdam
D. Kuipers	's-Gravenhage
Mevr. T. van der Kun—Bekkenist	Amsterdam
J. Kuneken	Soerabaia
P. C. Labriijn	Leiden
Jhr. A. D. Laman Trip	Ginneken
J. Ph. Th. Lamballais Tessensohn	Makassar
W. J. L. de Lange	Malang
Mr. F. J. van Lanschot	's-Hertogenbosch
K. van Lanschot	's-Hertogenbosch
Mr. W. M. van Lanschot	Vught
Th. J. Laponder	Soerabaia

J. Lefébure	Amsterdam
Mevr. Wed. H. van Lelyveld—v. d. Wijck	Amersfoort
G. A. Lewin	's-Hertogenbosch
J. H. Lexau Frieswijk	Doesburg
Ir. J. W. L. Ligten	Soerabaia
G. J. Ligthart	Bilthoven
Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum	Berlijn
J. M. J. van Lis	Wolvega
Dr. J. P. Lotsy	Velp (Geld.)
Huib Luns	Amsterdam
Mej. E. M. D. Lüps	's-Gravenhage
Mej. M. G. A. de Man	Middelburg
Prof. Dr. W. Martin	Wassenaar
Mr. F. E. Mathon	Breda
Jacob Mees P. Rzn.	Rotterdam
Kuno Mezger	Marseille
O. P. F. Michel	Semarang
J. J. van Mierlo	Breda
S. Mohr	Weltevreden
A. Molkenboer	Oldenzaal
Mej. Phemia Molkenboer	Amsterdam
R. J. Montijn	Delft
P. A. J. Mooyen	Amsterdam
H. H. Moquette	Pegandon
J. H. J. van de Mortel	's-Hertogenbosch
G. Moussault	Rotterdam
Hugo C. Mulder	Amsterdam
A. G. Mulić	Malang
Dr. G. W. Muller Massis	's-Gravenhage
Muntmeester ('s Rijks)	Utrecht
G. Naeff	's-Gravenhage
Mej. Dr. E. Neurdenburg	Groningen
Walther Nieden	Rotterdam
J. A. Nieuwenhuis	Scheveningen
Prof. A. W. M. Odé	Delft
Mr. A. Baron van Oldeneel tot Oldenzeel	Oosterhout
H. E. Oving Bzn.	Groningen
J. Th. van Oyen	Semarang
Charles Parijs	Medan
Penningkabinet, Koninklijk	's-Gravenhage
D. J. Pennoek	Berlijn
Persbureau „Aneta”	's-Gravenhage
Mej. H. D. Plancken	's-Hertogenbosch
Mr. V. W. Ch. Ploegman	Soerabaia
Mej. A. van Polanen Petel	Djocja
J. E. van der Pot	Rotterdam
Dr. G. F. Pyper	Weltevreden
Jhr. Ir. H. F. Ram	Utrecht
Joh. Ravestein Hzn.	Leiden
Jhr. Mr. A. Reigersman	Haarlem

Jhr. Mr. Dr. A. J. C. Rethaan Macaré	's-Gravenhage
C. J. Reyers	Weltevreden
Dr. J. H. O. Reys	's-Gravenhage
G. Roelink	Pati (Java)
D. Roest	Soerabaia
J. W. de Roever	Amsterdam
Mr. J. van Roosmalen	's-Hertogenbosch
Prof. Dr. A. H. M. J. van Rooy	Amsterdam
Mr. F. van Rossem	Rotterdam
W. van Rossum du Chattel	Voorburg
Jhr. Mr. E. F. M. de Roy van Zuidewijn	's-Hertogenbosch
Mr. J. F. van Royen	's-Gravenhage
Mej. G. J. W. Rueb	's-Gravenhage
A. G. Ruygrok	Amsterdam
D. Th. Ruys	's-Gravenhage
Jhr. Mr. F. L. J. van Rijckevorschel	's-Hertogenbosch
Jhr. Mr. R. van Rijckevorsel	Maastricht
A. van Rijnsouw	Leiden
J. A. Saltet	Soerabaia
Ir. O. Z. van Sandick	Sepandjang
J. G. H. Sauveplanne	's-Gravenhage
H. van Schadewijk	Vught
P. Scheffelaar Klots	Bussum
Chr. Schimmel	Soerabaia
Dr. M. Schoengen	Zwolle
H. A. Scholtz	Amsterdam
Mr. L. M. Schorel	Weltevreden
Mr. G. E. F. M. van der Schrieck	Breda
M. Schulman	Amsterdam
E. J. H. J. Schut	Tilburg
J. H. Schuurmans	Soerabaia
Dr. W. C. Schuylenburg	Utrecht
A. van der Schuyt	Batavia
G. Shutte Raaff	Besoeki (Java)
Mr. H. J. van Simman van de Weert	Breda
Dr. S. Simons	Amsterdam
Mevr. M. Slager—van Gilze	Vught
Ir. D. J. M. G. Baron van Slingelandt	Parée
E. Baron Sloet van Oldruitenborgh	Malang
Mr. J. W. P. A. Smit	's-Hertogenbosch
Mevr. G. Smith—van Stolk	Rotterdam
A. Smits	Breda
Mr. F. Smits	Breda
Jhr. Mr. M. W. Snoeck	Zwolle
Mr. Dr. W. van Sonsbeeck	Breda
Raden Toemenggoeg Ario Sosrowinoto	Sampang (Madoera)
L. Spaanderman	Voorschoten
Mevr. Mr. D. Spanjaard	's-Gravenhage
Mr. E. Baron Speyart van Woerden	Breda
J. W. M. Staal	Medan

C. W. Stants	Soestdijk
Mej. I. Stants	Voorschoten
Mr. A. Staring	Wassenaar
Mevr. I. Stibbe—Koopman	Utrecht
Ir. M. I. Stoel Feuerstein	Eindhoven
W. Stork	Delden
N. R. Sturkop	Soerabaia
J. Stuyt	's-Gravenhage
J. W. Teilers	's-Gravenhage
Jhr. Mr. D. F. Teixeira de Mattos	's-Gravenhage
Ede Telcs	Budapest
W. Tengbergen	Amsterdam
J. D. Terborgh	's-Gravenhage
W. J. C. Terborgh	's-Gravenhage
P. J. C. Tetrode	Amsterdam
Teyler's Stichting	Haarlem
Mr. F. Tilman	Breda
Mr. R. E. Tilman	's-Hertogenbosch
Tjio Ie Tjong	Soerabaia
J. H. Tobias	Soerabaia
H. W. Valk	's-Hertogenbosch
B. Valkenburg J. Jzn.	Scherpenzeel
C. G. Vattier Kraane	Amsterdam
W. C. van der Veer	Rotterdam
M. M. F. van Velsen	Semarang
F. Velthuysen Weil	Lawang
J. Verboom	Soerabaia
Jac. L. Verhoog	Voorschoten
A. J. A. Verschraage	Breda
A. J. J. Verschuuren	Oosterhout (N.-Br.)
Mevr. Verstege—de Jong	's-Gravenhage
G. J. Verwijnen	Soerabaia
Jhr. O. B. van Vierssen Trip	Groningen
M. H. Vieweg	Leeuwarden
Tjipke Visser	Bergen (N.-H.)
B. de Vistarini	Soerabaia
M. Vlierboom	Malang
E. Voet Jr.	Bloemendaal (N.H.)
Ir. E. A. Voorneman	Malang
M. P. Voute	Amsterdam
B. de Vries	Weltevreden
H. F. de Vries	Weltevreden
Mevr. W. P. de Vries-geb. de Vries	Utrecht
A. Vrijburg	Weltevreden
J. D. Waller	Driebergen
G. Warning	Amsterdam
G. H. Watson	's-Gravenhage
G. H. Watson Jzn.	Rijswijk (Z.H.)
Jhr. Ir. A. C. von Weiler	Wassenaar
Jhr. W. K. von Weiler	Wassenaar

Ir. Th. Weissenborn	Soerabaia
A. van der Wel	Delft
Ir. H. L. Welter	Buitenzorg
L. Wesselo	Rotterdam
W. L. Wesselo	Weltevreden
Mr. M. H. A. van West	Malang
Mej. N. Westerman	Weltevreden
Mr. W. F. M. Westerman	's-Gravenhage
T. H. van de Wetering	Hemelum (Fr.)
Dr. A. J. van der Weyde	Utrecht
Mej. R. M. Wichers Wierdsma	Domburg
Prof. P. van der Wielen	Hilversum
H. Winters Mzn.	Venlo
Dirk Wolbers	's-Gravenhage
J. G. Wolbers	's-Gravenhage
Mevr. Dr. J. W. Wurfbain	Velp (Geld.)
Mr. P. J. van Wijngaarden	Rotterdam
Ir. W. K. de Wijs	Enschede
J. E. C. D. Yssel de Schepper	Lawang
Th. Ziegenhardt	Amsterdam
Alex Zimmerman	Weltevreden
J. C. van Zoelen	Amsterdam
C. A. van Zoest	Lekkerkerk
W. K. F. Zwierzina	Amsterdam

1e Penning Vereenigingsjaar 1929.

2e Penning Vereenigingsjaar 1929.

JAARVERSLAG VAN DE VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST

1929.

Een tweetal penningen konden in het afgelopen vereenigingsjaar den leden worden aangeboden. De eerste penning, modelé van den beeldhouwer Dirk Wolbers te 's-Gravenhage herdenkt de radio-telefonische verbinding Holland-Indië, de tweede, door C. J. van der Hoef, herdenkt het feit, dat voor 250 jaren Johan Maurits van Siegen („de Braziliaan") te Kleef overleed.

Beide penningen zijn in dit Jaarverslag op plaat I afgebeeld.

Pogingen zijn verder aangewend om door den beeldhouwer L. W. Wenckebach een penning te doen vervaardigen, die den brand van het stadhuis te Leiden zou herdenken. De door genoemden heer gezonden ontwerpen gaven den Penningraad geen vrijheid om tot het doen uitvoeren van den penning te adviseeren en heeft de heer Wenckebach medegedeeld van het maken van een verder ontwerp liever af te zien.

Aan den heer Tjipke Visser te Bergen (N.H.) zal de uitnoodiging gedaan worden om als eerste penning van het vereenigingsjaar 1930 een sierpenning te vervaardigen.

Een groot verlies leed de Vereeniging door het overlijden op 21 Februari 1929 van den heer Mr. L. G. N. Bouricius, lid van het bestuur sedert de oprichting. Veel is de Vereeniging aan hem verplicht, hem danken wij de samenstelling onzer Statuten en van het Huishoudelijk Reglement, terwijl hij verder onze aandacht vestigde op den Delftschen beeldhouwer H. J. Etienne en hem warm aanbeval voor het doen modelleeren van een penning. Hij heeft Etienne's werk niet meer mogen zien, enkele dagen na zijn overlijden verschenen de eerste exemplaren. Nog enkele dagen te voren informeerde de heer Bouricius of de penning reeds verschenen was, wel een bewijs hoe hem onze Vereeniging ter harte ging. Bij de begrafenis te Delft was onze Vereeniging door den Secretaris vertegenwoordigd.

Van 15 tot 22 Juni werd te 's-Hertogenbosch in de Kunstkring een tentoonstelling van penningen gehouden, op de zelfde wijze als die reeds te Groningen en Rotterdam plaats vonden; nagenoeg dezelfde stukken werden er tentoongesteld. Een tweede, dergelijke tentoonstelling had van 7 tot 15 December in de Haagsche Kunstkring plaats, tegelijk met de grafische tentoonstelling. Op beide tentoonstellingen hield Jhr. Ir. von Weiler een causerie.

Het plan om in September 1930 te Amsterdam eene groote internationale tentoonstelling van oudere en moderne penningen te houden in het Stedelijk Museum moest voorloopig worden uitgesteld, daar wij geen kans zagen het

benodigde bedrag ter dekking der vrij aanzienlijke onkosten bijeen te brengen. Telde onze Vereeniging bij den aanvang van het jaar 1929 266 leden, thans bedraagt dit aantal 367 en is dus een niet onaanzienlijk aantal nieuwe leden toegetroeden. Voor het aanwerven dezer leden maakten zich vooral verdienstelijk de heeren G. H. Watson en D. Wolbers, wien wij gaarne hier onzen dank betuigen.

Grootter, veel grootter succes dan hier te lande hadden wij in Nederlandsch-Indië, dank voornamelijk de onvermoeide propaganda van onzen vertegenwoordiger den heer W. L. Wesselo.

Bestond de Indische afdeeling op 1 Januari 1929 uit 38 leden, in het afgelopen jaar traden 62 toe en bedroeg dit aantal dus op 1 Januari 1930 100. Vier dezer leden vertrokken in den loop van het jaar naar Nederland, terwijl een lid bedankte.

Op de kunsttentoonstellingen, die van wegen den Bond van Nederl.-Indische Kunstkringen achtereenvolgens op verschillende plaatsen daar te lande werden gehouden, werden regelmatig kleine verzamelingen penningen, de laatste jaren hier te lande vervaardigd, ingezonden en den bezoekers gewezen op de Vereeniging voor Penningkunst en het doel dat zij nastreeft.

Verder werd in het Indische Tijdschrift „Actueel Wereldnieuws en Sport in Beeld”, in het nummer van 25 Maart 1929 een geïllustreerd artikel opgenomen getiteld: „Van Penningen en Penningkunst”, in welk artikel den lezer ook weder gewezen werd op het doel en de strekking onzer Vereeniging.

Hier te lande vestigden wij, behalve door de reeds genoemde tentoonstellingen, weder de aandacht op onze Vereeniging door het verspreiden van een geïllustreerd geschriftje met afbeelding van een drietal voor de leden geslagen penningen, dat tot toetreden tot lid uitnoodigde.

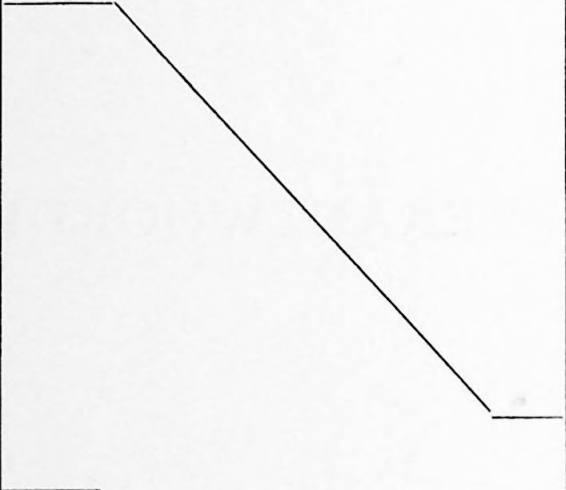
Aanvankelijk hadden wij reeds eenig succes, en mogen wij zeker niet ontevreden zijn over de aanwas van ons aantal leden, dat toch 101 bedroeg.

Ook in dit Jaarverslag meenen wij echter onze leden te mogen aansporen om, bij voorkomende gelegenheid bij belangstellenden op de Vereeniging te wijzen en er toe mede te werken om het aantal leden nog krachtiger te doen toenemen, opdat wij steeds beter in staat zullen worden gesteld om het doel der Vereeniging: belangstelling wekken voor de penningkunst en opdrachten geven aan penningkunstenaars tot het uitvoeren van nieuwe penningen, te bereiken.

REKENING EN VERANTWOORDING

REKENING EN VERANTWOORDING

ONTVANGSTEN	
Batig slot	f 637 37
Contributiën	„ 1859 80
Giften	„ 225 —
Verkochte Penningen	„ 202 50
	<hr style="border: none; border-top: 1px solid black;"/> f 2924 67

VAN DEN PENNINGMEESTER OVER 1929

UITGAVEN		
Penningen	f 1115 97	
Zaalhuur	„ 7 50	
		f 1123 47
Algemeene Onkosten:		
Drukwerk	„ 511 75	
Porti	„ 15 55	
Incassokosten	„ 1 69 ^s	
Postrecht	„ 0 09	
Storting Kassier	„ 250 —	
Diversen	„ 10 —	
		„ 789 08 ^s
Batig slot		„ 1012 11 ^s
		f 2924 67

's-HERTOGENBOSCH, 31 December 1929.

De Penningmeester,
H. J. M. EBELING

UITTREKSEL UIT DE STATUTEN

De Statuten vermelden als doel der Vereeniging de bevordering der Penningkunst, zoowel met het oog op de geschiedkundige beteekenis, als op de kunstwaarde van den Penning.

- a. Begunstigers, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van f 100.— of een gift incens van f 1000.—.
- b. Donateurs, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van minstens f 25.— of een gift incens van f 250.—.
- c. Buitengewone leden, die een jaarlijksche bijdrage of een gift incens geven, welke bedragen bij Huishoudelijk Reglement worden vastgesteld.
- d. Eereleden, die wegens hun verdiensten voor de penningkunst of de vereeniging door de algemeene vergadering als zoodanig zijn benoemd.
- e. Gewone leden, die een minimum contributie per jaar betalen van f 5.— (voor het buitenland f 6.—).

Jaarlijks worden minstens twee penningen in opdracht van de Vereeniging geslagen.

Van deze penningen ontvangen:

- a. de begunstigers één exemplaar in zilver en één in brons;
- b. de donateurs één in zilver;
- c. de andere leden één in brons.

Deze penningen worden niet in den handel gebracht.

De in vorige jaren verschenen penningen kunnen nieuwe leden alleen bekomen, wanneer zij zich laten inschrijven als lid voor het jaar, waarin die penningen zijn uitgereikt (tegen de minimum contributie per jaar).

Elk lid, dat in den loop van een kalenderjaar vijf nieuwe leden aanbrengt, ontvangt als blijk van erkentelijkheid een afslag in zilver van een der beide in dat jaar door de Vereeniging uitgegeven penningen, terwijl het lid, dat tien nieuwe leden aanwerft, de beide penningen in zilver ontvangen zal.

NEDERLANDSCHE PENNINGEN¹⁾

IV. 1800—1865.

J. G. Holtzhey, die zoo tallooze gebeurtenissen hier te lande voorgevallen tusschen 1747 en 1806 op penningen vereeuwigd heeft, stierf hoogbejaard te Amsterdam in 1808. Het aantal penningen na 1795 door hem vervaardigd is slechts gering en heeft meerendeels slechts weinig kunstwaarde. Kort voor zijn overlijden werd hem opgedragen het vervaardigen der stempels voor de proefmunten van Lodewijk Napoleon²⁾ en heeft hij zich zeer verdienstelijk van dezen taak gekweten, al komt aan zijn adjunct David van der Kellen zeker voor geen gering deel de eer toe, dat deze munten uit een artistiek oogpunt zoo bijzonder geslaagd zijn.

Het hooge relief, vooral aan de voorzijde, waarop het borstbeeld des Konings prijkt doet echter meer aan penningen dan aan munten denken en was dit een der redenen waarom zij niet werden geslagen en men aan den Franschen stempelsnijder George de zeker veel minder fraaie munten van onzen eersten koning dankt.

Na Holtzhey's dood was hier te lande nog slechts als stempelsnijder en wel voornamelijk als wapen- en signetsnijder werkzaam Hendrik Lageman, een leerling van Holtzhey, terwijl ook David van der Kellen zich als stempelsnijder te Amsterdam vestigde. Wilno, die te 's-Gravenhage als graveur werkzaam was, is bekend door een fraaie ovalen gedenkpenning, die de ramp van Leiden in 1807 herdenkt³⁾, maar hij was, evenals zijn stadgenoot G. Klouzing, in de eerste plaats wapensnijder.

Hendrik Lageman, die in 1816 overleed, heeft zich eenige bekendheid verworven door zijne penningen op het overlijden van Willem V (1806⁴⁾), Jan Nieuwenhuysen (1806⁵⁾) en het 25-jarig bestaan der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 1809⁶⁾). Ook heeft hij een paar proefstempels gesneden voor munten van Koning Willem I, terwijl ook eenige stempels van gedenkpenningen door hem vervaardigd zijn voor de fabriek van de Heus. Beter dan zijn penningen zijn de grootzegels van Lodewijk Napoleon, door hem gesneden.

Maar — de eerste jaren der 19de eeuw waren slechte tijden voor de medailleurs. D. van der Kellen heeft broodgebrek gekend, opdrachten voor nieuw werk bleef uit, familiepenningen werden nagenoeg niet meer vervaardigd en heugelijke gebeurtenissen in onze geschiedenis waren helaas niet meer te herdenken.

¹⁾ Zie voor het eerste, tweede en derde artikel: Eerste Jaarverslag 1926 blz. 32, Tweede Jaarverslag 1927 blz. 15 en Derde Jaarverslag 1928 blz. 28.

²⁾ Jaarboek voor Munt- en Penningkunde I 1914, blz. 1 en volg.

³⁾ Nahuys. Histoire numismatique de la Hollande sous le règne de Louis Napoléon pl. V, 32.

⁴⁾ Vervolg van Loon 897.

⁵⁾ Idem 893.

⁶⁾ Nahuys l.c. pl. XI. 78.

Na de herstelling onzer onafhankelijkheid deed zich het gebrek aan bekwame stempelsnijders zeer gevoelen, en was men zelfs genoodzaakt het vervaardigen van de nieuwe munten met de beeltenis van Koning Willem I op te dragen aan een Franschen stempelsnijder A. F. Michaut, die al spoedig bleek een beter medailleur dan muntstempelsnijder te zijn.

Joseph Pierre Braemt, een Zuid-Nederlander in 1796 te Gent geboren, die getoond had aanleg te hebben voor het vak van stempelsnijder, werd op rijkskosten naar Parijs gezonden en bekwaamde zich daar tot een verdienstelijk medailleur, van wien o.m. goedgeijkende portretpenningen van Koning Willem I bestaan.

In 1825 nam de Koning een besluit, om „een reeks gedenkpenningen, betrekking hebbende tot de gebeurtenissen van 's Konings regeering, door Braemt, en zoo er zich in het vervolg meerdere kunstenaars opdeden ook door anderen, te doen vervaardigen." Aldus verschenen van Braemt's hand penningen op de inhuldiging des konings te Brussel (1815¹⁾), op de eedsaflegging op de grondwet (1815), op de instelling van de Militaire Willemsorde (1815). Bij besluit van 25 Januari 1828 werd tevens bepaald, dat die gedenkpenningen in een aantal plaatsen des lands voor het publiek verkrijgbaar zullen worden gesteld. Zeer zeker heeft dit besluit van Z. M. er niet weinig toe bijgedragen om de liefhebberij tot het verzamelen van penningen hier te lande te doen toenemen.

Tijdgenooten van Braemt waren J. H. Simon „graveur-particulier du Roi", zooals hij zich op sommige zijner weinig geslaagde penningen noemt en die de „Galerie Simon" een reeks van 100 zeldzaam leelijke portretpenningen van min of meer verdienstelijke Nederlanders uitgaf terwijl hij ook als graveur van steenen eenige bekendheid genoot. Verder P. W. van de Goor, van wiens hand de strooipenning van Koning Willem I bij zijn inhuldiging te Brussel is (1815), doch die reeds in 1816 overleed, Adriaan Bemme, te Rotterdam werkzaam, die behalve eenige met stempels vervaardigde penningen een 12-tal penningen op tusschen 1820 en 1827 hier te lande voorgevallen gebeurtenissen gedreven heeft, meerendeels op bestelling van den bekenden Amsterdamschen penningverzamelaar H. Westhoff, daar deze het betreurde, dat zoo menige latere merkwaardige gebeurtenissen stilzwijgend werden voorbijgegaan en niet op een penning vereeuwigd.

Al kunnen deze penningen niet in een adem genoemd worden met de kunstwerken der 17de eeuwsche Amsterdamsche drijvers, toch zijn zij een niet onverdienstelijke poging om die kunst te doen herleven. Ook Kleis Lanting, een Friesch drijver in zilver en te Amsterdam werkzaam, waar hij in 1827 overleed, dreef, meerendeels op bestelling, een aantal ovale eenzijdige portretplaquettes met de borstbeelden van verdienstelijke vaderlanders²⁾.

Tot aan de Belgische Onwenteling was het de reeds genoemde Braemt die de voornaamste historische gebeurtenissen in metaal vereeuwigde, toen deze echter na de scheiding in 1832 tot „graveur général" van de Munt te Brussel benoemd werd, treedt de zoon en naamgenoot van David van der Kellen, die onder de

¹⁾ Mr. J. Dirks. Beschrijving der Nederlandsche . . . Penningen geslagen tusschen Nov. 1813 en Nov. 1863 No. 61. Alle in dit artikel genoemde penningen van 1813—1863 vindt men er uitgebreid beschreven en op de platen in de er bij behoorende atlas afgebeeld.

²⁾ Zie over hem Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek III, kol. 786.

2

1

5

4

4

5

5

1. Instellen van de Militaire Willemsorde 1815 door J. P. Braamt. 2. Eerepenning voor de verdedigers van den Citadel van Antwerpen 1852, door D. van der Kellen. 3. Hendrik Tollens 1850, door S. C. Elion.
4. 25-jarige regering van Koning Willem I 1838, door D. van der Kellen.
5. Invoeren van de nieuwe Nederlandse wetgeving 1838, door J. P. Schouberg.

regering van Lodewijk Napoleon en ook van 1813 tot 1825 stempelsnijder aan de Munt te Utrecht geweest was, meer op den voorgrond.

David van der Kellen Jr. ¹⁾ was van 1820 tot 1874 stempelsnijder aan 's Rijks Munt, en heeft in die lange periode een groot aantal penningen vervaardigd, waaronder zeer verdienstelijke stukken. Tot zijn meest bekende penningen worden gerekend die bij het 50-jarig bestaan der Maatschappij tot Nut van het Algemeen (1834), op het overlijden van de Koningin der Nederlanden (1837), de 25-jarige regering des Konings (1838), de nieuwe Beurs te Amsterdam (1845), het overlijden van Koning Willem II (1849), de Renswoudsche Stichtingen (1856) en de meerderjarigheid van den Prins van Oranje (1858). Verdienstelijke portretpenningen bestaan van zijn hand van Bilderdijk (1831), Chassé (1832), van Hogendorp (1834), Guyot (1840), van der Palm (1840), Jer^o. de Vries (1844), Huydekoper (1850), Prof. Reinwardt (1851) en P. de Raadt (1855).

Zijn zilveren munten met de beeltenis van Koning Willem II kunnen eene vergelijking met de buitenlandsche munten uit dien tijd glansrijk doorstaan.

Zijn zoon J. Ph. van der Kellen, geboren te Utrecht in 1829, was van 1852 tot 1876 als tweede stempelsnijder naast zijn vader werkzaam. Van zijn hand bestaat o.o. een verdienstelijke portretpenning van den schilder J. W. Pieneman (1855). Meer naam dan door zijn penningen heeft hij zich verworven als hoogst verdienstelijk kenner van prenten en als schrijver van „le Peintre graveur hollandais et flamand”.

Een tijdgenoot van David van der Kellen was J. P. Schouberg, eveneens voor de Munt werkzaam, die een penning op den Tiendaagschen Veldtocht met borstbeeld van Willem I (1831) vervaardigde, een forschen penning bij de invoering der Nederlandsche Wetboeken (1838), en verschillende officieele belooningspenningen met borstbeeld van Willem II. Zijn bekendste portretpenningen beelden af P. Smidt van Gelder (1842), van der Duyn van Maasdam (1842), de heer en mevrouw van Vredenburg—van der Pot (1842), Prof. Vrolik (1846), Prins Frederik (1849). De stempels van den strooipenning bij de inhuldiging van Willem III en voor een aantal zilveren munten met het borstbeeld des konings zijn eveneens van zijn hand. Hij overleed in 1864.

Een leerling van David van der Kellen was J. Ph. Menger ²⁾, te Utrecht in 1818 geboren en sedert 1845 achtereenvolgens hulpgraveur, tweede en eerste stempelsnijder tot 1891 aan 's Rijks Munt verbonden. Zijn bekendste penningen zijn die ter gedachtenis aan Willem George Frederik, Prins van Oranje in 1799 te Padua overleden, in 1837 in opdracht des konings vervaardigd, den penning bij de onthulling van het standbeeld van Rembrandt (1852), bij het huwelijk van Prins Hendrik (1853), de portretpenning van Cornelis Broere (1865).

Al deze medailleurs waren verbonden aan 's Rijks Munt te Utrecht, stempelsnijders, die voor eigen rekening werkzaam waren worden weinig gevonden. Het was gewoonte, dat aan „de Munt” of aan den „Rijksstempelsnijder” de

¹⁾ Zie over hem Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1895, blz. 5 en volg.

²⁾ Zie over hem Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1894, blz. 8 en volg.

opdracht tot het maken van de stempels tot het slaan van een gedenkpenning gegeven werd. Van de weinige zelfstandige medailleurs, die in het midden der 19de eeuw werkzaam waren, was S. C. Elion te Amsterdam een der verdienstelijkste. Van zijn hand verscheen de penning van wege het Rijk geslagen bij de droogmaking van het Haarlemmermeer (1853), het monument voor Koster te Haarlem (1856), de watersnood-medaille (1861). Verder is hij de maker van verdienstelijke portretpenningen van Tollens (1850), Mr. M. C. van Hall (1856), W. A. Suringar, de schilders J. W. en N. Pieneman (1861). Vooral zijn portretpenningen zijn goed geslaagd, maar de meeste maken, evenals sommige zijner andere medailles door hun onnoodige dikte een loggen, zwaren indruk.

Evenals Elion was M. C. de Vries Jr. te Amsterdam werkzaam, hij staat echter heel wat in bekwaamheid bij zijn kunstbroeder ten achter en hebben zijne penningen, waarvan er vele na 1865 zijn vervaardigd (de Vries overleed te Amsterdam in 1885) slechts geringe kunstwaarde. Van Mr. Th. van Swinderen (1852), Chassé (1852), Koning Willem I (1845) en Willem II (1849) bestaan van zijn hand weinig geslaagde portretpenningen. Ook als graveur in steenen was hij werkzaam en bezit het Kon. Penningkabinet van zijn hand twee intagli in cornalijn met de portretten van Koning Willem I en II, die niet zonder verdiensten zijn.

Van de 5 gebroeders Wiener is de oudste Jacob in 1815 geboren en in 1899 overleden. Behalve eenige penningen, die hij te zamen met zijn jongeren broeder en leerling Leopold maakte is hij de vervaardiger van den penning op de instelling van de Eikenkroon, met borstbeeld van Z. M. Koning Willem II (1841), en den portretpenning van Minister Falck (1845). Veel naam heeft hij zich gemaakt door zijn serie penningen afbeeldende een aantal kerken en bekende gebouwen, zoo van binnen als buiten gezien. Tot die reeks behoort ook het stadhuis te Amsterdam.

Leopold Wiener ¹⁾ in 1825 geboren heeft meest in België gewerkt en herdenken zijn gedenkpenningen dan ook meerendeels gebeurtenissen, daar te lande voorgevallen, De penning op de instelling der vijf bisdommen hier te lande in 1853 en eenige prijspenningen o.a. voor het Kon. Zoölogisch Genootschap te Amsterdam behooren tot de weinige stukken, die op Nederland betrekking hebben. Als vervaardiger der Belgische munten van Leopold I is hij het meest bekend. In 1891 is hij te Brussel overleden.

Karel (Charles) Wiener ²⁾ de jongste der drie in 1852 geboren en in 1888 overleden, is de maker van een penning ter herinnering aan de samenkomst van Leopold I en Z. M. Willem III te Luik (1861), en van portretpenningen van den burgemeester van Maastricht H. J. W. van Aken (1860), van zijn stadgenoot Jhr. P. G. C. van Geusau (1860) en van den bekenden jagerkapitein E. W. van Dam van Isselt (1860). Van 1856 tot 1862 was hij te 's-Gravenhage werkzaam als „graveur en beeldhouwer des konings.”

De na 1865 door hem vervaardigde penningen hoop ik in een volgend artikel te vermelden.

A. O. VAN KERKWIJK.

¹⁾ Zie over hem: Léopold Wiener, graveur en médailles et son oeuvre par Fr. Alvin in de Revue belge de numismatique 1892.

²⁾ Zie over hem: Charles Wiener, graveur en médailles et son oeuvre par Fr. Alvin in de Revue belge de numismatique 1888.

1

1

2

2

3

3

1. Meerderjarigheid van den Prins van Oranje 1858, door M. C. de Vries Jr. 2. Koning Willem III bij den watersnood 1861, door Karel Wiener. 3. Prins Frederik 50 jaren, grootmeester nationaal van de Orde van Vrijmetselaren in Nederland 1866, door J. Eijon.

TRIOMFPENNINGEN OP DE INNEMING VAN 'S-HERTOGENBOSCH DOOR PRINS FREDERIK HENDRIK IN HET JAAR 1629

De verhandeling over *Nederlandsche Penningen* van den Heer A. O. van Kerkwijk in de drie vorige jaarverslagen heeft ons doen zien, dat de penning reeds eeuwen lang is gebruikt om belangrijke en ook alledaagsche gebeurtenissen vast te leggen, teneinde de herinnering er aan te bewaren.

Ook leerde hij ons in genoemde studie de vele kunstenaars kennen, die zich met het vervaardigen van penningen hebben beziggehouden en door hun bekwaamheid grooten roem hebben verworven.

Zooals die mannen bijna elke bijzondere gebeurtenis te baat namen om hun kunst ten dienste van het algemeen te stellen, zoo worden nu voorkomende gelegenheden benut om hun werk te bespreken en naar voren te brengen.

Een dergelijke gelegenheid biedt dit jaar het feit, dat vóór 500 jaren de stad 's-Hertogenbosch door Prins Frederik Hendrik werd ingenomen en ter gedachtenis waarvan toen hier te lande eenige penningen werden gemaakt en uitgegeven.

De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden hadden om strategische redenen al jaren lang getracht 's-Hertogenbosch en hare Meijerij aan den Spaanschen Koning te onttrekken, maar zij zagen hun pogen steeds mislukken.

Prins Willem, Anjou, Hohenlohe, Prins Maurits, en deze laatste zelfs meerdere malen, hadden de oude veste niet kunnen bemachtigen, en moesten steeds onverrichter zake heengaan. De 17e eeuwse rederijkers bezongen daarom de stad als de „maagd”, waarop vele „minnaars” — de veldheeren — een blauwtje hadden geloopt.

In het jaar 1629 zou Prins Frederik Hendrik nu een kans gaan wagen en sloeg op het laatst der maand April het beleg om de stad. Groot was de hoop in het land, dat deze kloeke veldheer meer geluk zou hebben dan zijn voorgangers. En de dichter van: „Een nieuw Liedeken, van de Bossche Maegt, daer soo „menigen Minnaer na heeft ghejaegt”, zong dan ook aan het einde van zijn lied:

„Oorlof al ghy Batavieren
„Lief-hebbers vant vaderlandt,
„'k Hoop wy sullen haest playsieren
„In dat groene Bos playsant,
„Zingen een Liedt van glory,
„God geeft ons Prins victory,
„Dat hy de Maegt, die hy nu jaegt,
„Krijcht tot eeuwich memory.”¹⁾

¹⁾ Het Geuzenliedboek. Zutphen 1925. II. 271.

's-Hertogenbosch viel en Prins Frederik Hendrik werd terecht geëerd om zijn groote krijgskunde, waardoor hij de stad, welke om hare inondaties zoo moeilijk te nemen was, had weten te bemachtigen.

Tal van geschriften verspreidden zijn nieuwen roem; prenten verschenen die hem op de zegekar gezeten voorstelden. Schilders brachten de belegering op doek en de penningsnijders verzuimden niet deze nieuwe groote daad van den gevierden Prins in edelmetaal vast te leggen.

Van de penningen ter eere van den Prins gemaakt willen wij er hier vier afbeelden en met een enkel woord toelichten.

De eerste Penning is van *Laurens van Teylingen*, die essaieur-generaal der Vereenigde Nederlanden was, en de tweede is van *Jan Looff*, „ysersnyder” aan de Munt van Zeeland. De derde en vierde penning zijn zeer waarschijnlijk van *Antonius Pietersz van der Willigen*, zooals wij hieronder zullen zien.

Spoedig na de overwinning van 's-Hertogenbosch vroeg Van Teylingen aan de Staten Generaal octrooi aan om „op zyne coste ende peryckel” een triomfpenning „van de loffelycke victorie der stadt 's-Hertogenbosch” te mogen maken. Op de eene zijde daarvan zou hij als opschrift plaatsnemen: „Cedite, silva mea est, pecora hinc diraeque volucres.”¹⁾ en hij liet het aan de Staten Generaal over te bepalen wat op de andere zijde moest worden gezet.

Het octrooi werd hem op den 9en October verleend, waarbij aan hem werd overgelaten „alsulcken devis, als hy, nae gelegentheyt van saecken”, zou dienstig oordeelen, op de keerzijde van den penning te stellen.

In zijn verzoek om octrooi had Van Teylingen niet gezegd wat beeld hij zich dacht aan het opschrift der voorzijde toe te voegen, en de Staten roeren dat in hunne toestemming niet aan; hij was daarin dus vrij.

Van Teylingen heeft zich niet heelemaal aan het bepaalde opschrift gehouden, want op den penning lezen wij niet: „Cedite, silva mea est, pecora hinc diraeque volucres”, maar: *Hinc inimica mihi, silva est mea, cedite monstra*”²⁾ hetgeen echter op hetzelfde neerkomt.

Het beeld, dat de voorzijde zou vertoonen, moest natuurlijk de zinnebeeldige voorstelling zijn van hetgeen in den tekst gezegd werd. Van Teylingen heeft dit aldus gedaan: in het midden van den penning plaatste hij den gekroonden Nederlandschen Leeuw met opgeheven zwaard in den rechter voorpoot en den pijlenbundel in den linker, zooals wij dien van het zegel der Staten Generaal en ons tegenwoordige Rijkswapen kennen. Rondom hem staat een rij boomen en om dit alles, aansluitend met het opschrift, bevinden zich allerlei dieren.

De beteekenis van deze voorstelling is zeer duidelijk. Het zijn de Hoogmogende Heeren der Staten Generaal, die hier verzinnebeeld worden door den *Nederlandschen Leeuw*, die uit het „bosch”, aangegeven door de *boomen*, ongedierte en andere beesten verdrijft met de woorden: Pakt U van hier, gij vijandelijke

¹⁾ Ga weg van hier, gij beesten en afschuwelijke vogels, het bosch is van mij.

²⁾ Ga weg van hier, gij vijandelijke gedrochten, het bosch is van mij.

1

1

3

4

2

2

1629. 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik ingenomen.

1. Door Laurens van Teylingen. 2. Door Jan Looff. 3 en 4. Misschien door A. van der Willigen.

gedrochten, het bosch is van mij, en die, zooals Van Loon in zijn: „Beschrijving der Nederlandsche Historipenningen”¹⁾ zegt, de Roomsche geestelijken voorstellen,

De keerzijde van den penning bestemde Van Teylingen alleen voor den tekst, die de gebeurtenis waarvoor hij gemaakt werd, beknopt samenvat, en het volgende te lezen geeft: „Silva-Ducis, a maximis orbis terrarum Ducibus olim „obsessa, nec capta, a Frederico Henrico Principe Arausionensi, exercituum „Foederatarum Belgii Provinciarum Imperatore, Pridie Calendarum Maii obsessa, „munimentis ipsi urbi paribus, in aditu qui unicus, objectis sub oculis auxilii „repulsi, expugnatis, hoste cum suo et caesaris exercitu in Velaviam trans- „gresso, et cuncta frustra movente, capta est. XVII Septembris MDCXXIX”²⁾.

Met de aanduiding „cum privilegio” en zijn voorletters V. T. dooreen geplaatst en de letter F (fecit), sloot Van Teylingen deze zijde af.

De tweede penning, die hier wordt afgebeeld, is, zoo als reeds gezegd werd, van Jan Loeff. Dat hij bijna volkomen aan den penning van Van Teylingen gelijk is, behoeft niet te worden gezegd, want dat is op het eerste gezicht te zien.

Op de voorzijde heeft hij een boompje en eenige dieren meer, en waar Van Teylingen als scheidingsteeken tusschen het begin en het einde van het opschrift een roosje heeft, daar staat bij Loeff een kasteeltje, dat het stadsteeken was van Middelburg, waar deze woonde.

Dat opschrift en voorstelling hier dezelfde beteekenis hebben als bij Van Teylingen, spreekt vanzelf, zoodat daarover niets behoeft te worden gezegd.

Ook de tekst der keerzijde is aan dien van Van Teylingen gelijk. Maar in tegenstelling met deze bracht Loeff om dien tekst heen een versiering aan in den vorm van een bladerkrans, die deze zijde een fraaiër aanzien geeft. Onder den tekst plaatste hij zijn naam voluit met de aanduidingen „cum privilegio” en „fecit.”³⁾

Alvorens tot de bespreking van den derden penning over te gaan, dient nog op eene bijzonderheid betreffende de twee boven genoemde penningen te worden gewezen. Die bijzonderheid is, dat deze beide stukken, door twee verschillende penningsnijders voor hetzelfde doel gemaakt, zoodanig op elkaar gelijken alsof de eene van den anderen is nageemaakt, hetgeen haast niet denkbaar is, als men weet dat daartegen strenge bepalingen door de Staten gemaakt waren voor penningen, waarvoor octrooi verleend was. Van Van Teylingen immers weten wij met zekerheid, dat hij voor zijn triomfpenning op 's-Hertogenbosch octrooi

¹⁾ Mr. Gerard van Loon, Beschrijving der Nederlandsche Historipenningen, 's-Grav. 1726, dl. II, blz. 182.

²⁾ 's-Hertogenbosch, eertijds door de grootste veldheeren der wereld belegerd, doch nooit gewonnen, is door Frederik Hendrik, Prins van Oranje, bevelhebber der legers van de Vereenigde Nederlanden, op den laatsten dag van April omsingeld, en terwijl het vijandelijke leger en dat van den Keizer in de Veluwe alles te vergeefs ondernam, op den 17en September 1629 veroverd.

³⁾ Loeff gaf nog een tweeden penning uit, die, omdat hij, behoudens den bladerkroon, die op dezen iets anders is, volkomen aan den eersten gelijk is, hier niet wordt afgebeeld.

had, terwijl hij nog in 't bezit was van een ander octrooi van 1627, waarbij de Staten bepaald hadden, dat gedurende acht jaren zijn triomfpenningen niet nagemaakt mochten worden op boete van f 100.— en verlies van penningen en stempel.

Van Looff kennen wij een octrooi voor zijn Bossche triomfpenningen niet, maar de aanduiding daarop „cum privilegio” moet ons doen aannemen, dat hij zulks toch had.

De derde penning, die evenals de beide besprokene, ook een triomfpenning is, heeft toch een eenigszins ander karakter. Hij houdt meer eene onmiddellijke hulde aan den Prins in, en heeft niets dat hinderlijk was voor een gedeelte der inwoners van de veroverde stad, door deze als gedrochten te betitelen en als dieren uit te beelden. De maker had de bedoeling Frederik Hendrik als overwinnaar te eeren en als eerste gedachte plaatste hij daarom den Prins in zijn volle wapenrusting te paard gezeten op de voorzijde van den penning. Hij gaf hem geen helm op het hoofd, zeer waarschijnlijk omdat aldus zijne gelijkenis beter zou uitkomen.

De tweede gedachte moest natuurlijk een beeld zijn van 's-Prinsen overwinning, dus de stad 's-Hertogenbosch, die men onder het paard door in de verte ziet liggen, terwijl onder hare muren voet- en paardevolk voorttrekken.

Ter verduidelijking van het geheel dient de tekst, die hier luidt: „Ordinum „confoederatie Belgii Auspicio, Principis Frederici Henrici fortitudine Silva „Ducis capta.” 's-Hertogenbosch onder het gezag der Staten van de Vereenigde Nederlanden, door de dapperheid van Prins Frederik Hendrik gewonnen.

Deze penning heeft niet zooals de twee andere alléén betrekking op de overwinning van 's-Hertogenbosch door den Prins, maar ook op die van Wezel, tijdens de belegering der eerstgenoemde stad door hem behaald, om welke dubbele overwinning Vondel den Prins in zijne hem ter ere uitgegeven zezegang noemde *Boschdwiner en Wezelwinner*.

Voor deze gelijktijdige victorie bestemde de kunstenaar de keerzijde van zijn penning, en beeldde haar uit op de voor dergelijke gebeurtenissen meer gebruikelijke wijze, namelijk door de stad met het omliggende land en de rivieren in vogelvlucht te geven. Heel nauwkeurig zijn de versterkte wallen, de schansen en redouten van Wesel aangegeven; in het veld zijn cavalerie en infanterie opgesteld en de Rijn wordt bevaren door groote schepen. De Hollandsche water- en windmolens zijn niet vergeten.

In afwijking met Van Teylingen en Looff, die de overwinning van 's-Hertogenbosch toeschrijven alleen aan den Prins, daar wijst de maker van den derden penning op God, door Wiens hulp de victorie werd behaald, „Factus est Yova „refugium et adjutor in tempore oportuno”. De Heer is ons een toevlucht en helper geworden ter geschikter tijde.

Hetgeen hier gezegd is van den derden penning is ook toepasselijk op den vierden.

De voorzijde van dezen is met den zelfden stempel als die van den derden penning geslagen, maar de keerzijde heeft een ander beeld en een anderen tekst. Deze zijde, die betrekking heeft op de inneming van Wezel en het bevrijden

der Veluwe door den Prins, is in twee deelen verdeeld. Het bovenste gedeelte toont een gezicht op de stad Wezel met troepen er voor en schepen op den Rijn, waarboven de woorden: „Vesalia expugnata“. Wezel ingenomen. Op een band, die de beide deelen scheidt, staat: „Velavia liberata“. De Veluwe bevrijd. En daaronder het gevechtsterrein langs den IJssel, waarover een brug, die de door de Spanjaarden verlaten en door Staatschen bezette schansen verbindt.

Ook deze overwinning van den Prins schreef de penningnijder weer aan God toe, zooals uit het randschrift blijkt: „Oportune vindicas causam Tua Domine“. Ter geschikter tijde, Heer, verdedigt Gij Uwe zaak.

Mijn vermoeden, dat deze twee laatste penningen toegeschreven kunnen worden aan Anthonis van der Willigen berust op een rekeningpost der stad 's-Hertogenbosch van het jaar 1631. In dit jaar kochten de schepenen dezer stad van hem „twintich silveren penningen bij hem geslagen van de overwinnynghe van de „Steden den Bosch ende Wesell, met de effigie van mijn Heer den Prince van Orangien „daarop gestelt“.

De aanduiding wijst volkomen op den derden penning, waarmede immers de overwinning dier twee steden herdacht wordt en die op de voorzijde de beeltenis van den Prins heeft.

En mijne meening wordt nog versterkt, als wij andere triomfpenningen, die den naam van Van der Willigen dragen, naast onze penningen leggen, en wij de overeenstemming zien in opzet en gedachte. Zoo b.v.b. op zijn penning van de overwinning op het Slaak, is de Prins op dezelfde wijze als op de Bossche penningen afgebeeld en de keerzijde toont, evenals op de beide laatste, de plaats van het gevecht.

Ook de vrome gedachte dat de behaalde overwinning met Gods hulp werd verkregen, vinden wij op de triomfpenningen, die den naam van Van der Willigen dragen, terug.

De vier fraaie penningen, die hier zijn afgebeeld en toegelicht, leeren ons vooral twee zaken. Ten eerste doen zij ons zien tot welk een hoogte de penningnijders der 17e eeuw hunne kunst hebben weten op te voeren en ten tweede hoe die mannen met hun tijd medeleefden en medegeholpen hebben de geschiedenis van het Vaderland in woord en beeld voor het nageslacht vast te leggen.

De tijd van verval kwam, en het werk dat hij voortbracht miste zoowel de vaardigheid der uitvoering als de rijkdom van gedachten, welke de bezielde kunstenaars van voorheen in hun penningen wisten uit te drukken.

Maar ook deze tijd is heen en de hedendaagsche Penningkunst ontwikkelt zich meer en meer. *Semper crescendo* moet haar devies zijn, opdat zij eenmaal gelijk in de 17e eeuw onze trots worde en op dezelfde wijze tot ons nageslacht zal spreken van ons streven, ons werken, ons denken.

H. J. M. EBELING.

MERKTEEKEN DER VEREENIGING

waarmee na de eerste penning
alle door haar uit te geven pen-
ningen zullen voorzien worden.

N.V. DRUKKERIJ ELSEVIER
AMSTERDAM